

CİLT 3

G Ü Z 1416/1995

SAYI 3

İSLÂMÎ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

inkılâb

Çağdaş İslâmî Hareketlerde Eksik Boyutlar*

*Tâhâ C. el-'Alvânî***

Bu makalede İslâm dünyasında belli başlı çağdaş İslâmî hareketlerin düşünce ve pratiğinde tamamen veya kısmen eksik bulunan boyutlar incelenecektir. Çağdaş İslâmî hareketlerin çoğu, 20. asrın başlangıcında İslâm toplumunun kimliğinin korunmasında önemli rol oynayan kurtuluş hareketlerinin uzantısı olarak görülebilir. Biz bu hareketleri ele alıp onlara hatırlatacağız. Zira “hatırlatmanın inanlara birçok faydası vardır. Hikmet, mü’minin yitik malıdır; bulunduğu her yerde alınması gereklidir.”

Allah, Hz. Âdem'i yarattığından beri, insanlar ikiye ayrılmışlardır. Birincisi, vahyin öğretilerine göre hayatlarını düzenleyenler, ikincisi kendi düşünceleri, arzuları, görüşleri ve atalarından miras aldıkları düşüncelere göre hayatlarını yönlendirenlerdir. Bu ikinci tip tarihe, insanlık ve tabiat arasındaki bir mücadelenin sonucu olarak bakar. İkincisine cevap olarak gerçek din -İslâm- insanlığın temel

(*) Taha J. al 'Alvani, "Missing Dimensions in Contemporary Islamic Movements," *AJISS*, Vol. 12, No. 2 (Summer 1995), ss. 240-254.

(**) Tahâ C. el-'Alvânî, İslâm Konferansı Teşkilâtı Fıkıh Akademisi üyesi, Kuzey Amerika Fıkıh Konseyi başkanı ve Virginia, Herndon'da Uluslararası İslâm Düşüncesi Enstitüsü başkanıdır. Bu makale, Malezya'da Uluslararası İslâm Üniversitesinde Diller ve Üniversite Öncesi Akademik Geliştirme Merkezi (CELPAD) Müdürü Muhammed Ekrem Sadettin tarafından orijinal Arapçadan [İngilizceye] çevirisinden sonra IIIT Araştırma bölümünden Yusuf Talal DeLorenzo tarafından özetlenmiştir. Mütercim, David Ellis ve Adnan Holden'in teknik yardımlarına teşekkür etmektedir. Orijinal makale, Arapça olarak IIIT tarafından monografi şeklinde yayınlanacaktır.

düşüncelerinin düzeltilmesi, görüşünün yeniden şekillenmesi, aklının karışıklıktan kurtarılması ve temel sorularına cevap verilmesi bakımından zarurî bir esas olmuştur.

İslâm , hem düşünce hem de pratik temel olarak aktif Müslümanları harekete geçiren güçtür. Kur'ân-ı Kerîm'de Allah, her seviyedeki varlığın sorularına cevap veren âyetlerini açıklamıştır.¹ Ayrıca Allah, Kur'ân'ın bütünlüğünü, herşeyi kuşatan mahiyetini Hz. Peygamber'den sonra ümmete geçen şahitliğin sorumluluğuna bağlamıştır.² Muhakkak ki Allah, Peygamber ve ümmetin şahitliği ile maksadını hâkim kılacaktır.³ Bu şahitliği, bir tarafta özel bir sosyal düzen, diğer tarafta özel, ilmî ve metodolojik düzene dayalı kendi ekonomik, sosyal ve entelektüel karakteristiklerine sahip, şuurlu ve sorumlu bir şahitlik olarak tarif ediyoruz. O zaman şahitlikteki sorumluluğumuz düşündüğümüzden veya geçmişte olandan çok daha büyüktür.

Bakış ve uygulamalarımızda olmayan bazı boyutlar, şahitliğin sorumluluğunda ortaya çıkan amaçları yeterince kapsamayabilir.⁴ Bu iş ıslahat meselesi haline gelir. Basit bir mesele zıt, karmaşık bir hâle gelebilir. Üstelik her iki faktör, hem teori hem de uygulamanın düzeylerindeki bütün boyutları inceleyen ve metodolojik olması gereken bir anlayış gerektirir. Bu şekilde, değişimi etkileyen, sapmayı ve krizleri üreten unsurların manasını anlayabiliriz.

İslâm toplumlarının hâlihazırdaki durumunu etkileyen faktörler bölgesel değil-globaldir. Bu krizin mahiyeti, çağdaş bilgi patlaması doğuran milletler ve insanlar arasındaki etkileşmenin şu anda vardığı seviyeden kaynaklanmaktadır. Şayet çağdaş gelişmeleri anlamak zorundaysak, bu hâdiseyi tam olarak kavramamız gereklidir. Sadece "yabancı" hükümet sistemlerini kabul etmedik ekonomik ve sosyal müesseseleri de kabul ettik. Aynı zamanda, bunlar dünya görüşümüzün değişmesine o derecede yardımcı oldu ki dünya görüşümüz şimdi büyük ölçüde hakim batı modeli kalıbında yeniden şekillendi. Bilindiği gibi her epistemolojik model kendi içinde diğer modelleri yok edecek gücü taşımaktadır. İşte gerçek tehlike budur, entelektüel veya kültürel işgal olarak bilinmektedir.

Bu duruma karşı sadece iki tür tepki ihtimali vardır. Ya hâkim sistemin yanında yer alınır (İbni Haldun'un tabirini kullanacak olursak "*mütegallib*"), ya da hakim sistem tamamen reddedilir. İlk görüşü seçenler yakın benzerlik denilen bir tarzla işe başlarlar. Bunun güzel bir örneği, iki medeniyet ve epistemolojik mo-

(1) Nahl suresi, 16: 89

(2) Bakara suresi, 2: 143

(3) Saf suresi, 61: 9

(4) İbrahim suresi, 14:1; Nur suresi, 24: 40 ve 35

deller arasında önemli farklar bulunmasına rağmen, bazen İslâmî şura (karşılıklı danışma)nın batı demokrasisine benzetilmesidir. Başka bir misal de, sosyal adâletin sosyalizme benzetilmesidir. Burada sosyalizmin sınıf çatışması içinden çıkmış olduğu gerçeği gözardı edilmektedir. Halbuki İslâm'da sosyal adâlet, zekat, miras vasıtaları ve stokçuluğun yasaklanması ile fert ve toplum arasında servetin âdil dağılımı üzerinde temellenmiştir. Netice olarak böyle çabalar, çağdaş suur ve kültürümüzü sarmış olan epistemolojik etkilerin sonucudur. Batı sistemini reddedenler, hâkim sistemin kültürünün kendi kültürümüze karşı olduğunu savunurlar. Geçmişimizi kritik veya analitik olarak incelemeyen sadece yüceltme-ye yarayan bir çaba içine girerler. Kültür mirasımızın kendi krizini aşacak gücü yoktur. Aksi takdirde hakim medeniyet olarak durumumuzu koruyabilirdik.⁵

Tekrar edecek olursak bu mesele karmaşık olup hem epistemolojik hem de metodolojik düşünceler için içine girmektedir. Uluslararası İslâm Düşüncesi Enstitüsü (IIIT) bu meselenin birbirini etkileyen ve ilginç boyutlarını incelemek için kurulmuştur. İstedığımız ve çalıştığımız şey, önemli olmasına rağmen temel İslâm prensiplerine sıkı sıkıya sarılma değil, en geniş manâsıyla bilim ve sonra toplumu etkileme kapasitesine sahip bir metodoloji kurulmasıdır. Bu, çağdaş İslâmî veya İslâmcı hareketlerde âşikâr olarak görülmeyen boyuttur. İslâmî inanç Müslüman'ın ruhunun derinliklerinde bulunmaktadır. Bütün Müslümanlar, birlik (*tevhid*) ilkesi ve İslâm inançları sayesinde yaşayabilirler. Şayet kendimizi bu meselelerin tartışılması ile sınırlandırırsak, IIIT gibi müesseselere ihtiyaç yoktur. Bununla beraber yapılması gereken şeyin, çağdaş İslâm düşüncesinde eksik boyutları değerlendirebilen bir metodoloji kurulmasına yönelmiş ortak bir çaba olduğu da ortadadır.

İktidara Ulaşma Çare mi, Yöntem mi?

Sadece iktidara gelme, ne ümmetin problemlerini çözer ne de reform için bir metodoloji sağlar. Hukuk sistemi mirasımızı uygulamak için iktidarı ele geçirme bu meselenin aşırı şekilde basitleştirilmesidir. Böylesine basit bir görüş, şayet krizlerimiz halifelüğün düşüşü ve ortaçağlarda Müslüman topraklarına haclı seferlerinin yapılmasından hemen sonra başlamış olsaydı, kabul edilebilirdi. Fakat krizlerimiz, bu olaylardan önce başlamış ve değişik İslâmî yönetimlerde ortaya çıkmıştı. Yaklaşık yedi asır önce doğudan gelen Moğol işgali ve aynı zamanda batıdan Avrupalıların saldırıları, Müslümanların İspanya'dan çıkarılması, daha

(5) Yazar, bu hâdiseyi *Methods of Reform in Islamic Thought* (İslâm Düşüncesinde Reform Metodları) ismiyle çıkan kitapta ifade edildiği gibi "Çağdaş Entelektüel Kriz: Bir Teşhis ve Teklif Edilen Çare" adlı bir konferansta tartışmıştır.

sonra Türkiye'de halifeliğin kaldırılması ve bunları günümüzde Filistin, Afganistan gibi sorunların takip etmesi, başarılı hükümetlerde dahi gizli bir çöküşün sembolü olmuştur. Sadece iktidara gelme islâhat için bir başlangıç teşkil etmez. Çünkü islâhat, ancak çöküşümüze yol açan problemleri ele almak ile başlar. Hata, İslâm'da değildir. Hata, bir Müslüman olarak İslâm'ın pratik ve uygulama yönünden ne anlama geldiğine dair anlayışımızda ve bu anlayışın gerçek durumlara yansıtılmasındadır.

Müslümanların yükselmesinin nedeni üzerine çok şey yazılmıştır, ama çöküşümüzün altında yatan sebepler ile ilgili çok az araştırma vardır. Çoğunluk, "ümme, Allah'ın kanunlarından uzaklaşması yüzünden Müslümanlar geriledi" şeklinde bir ifadenin ötesinde asla birşey söylemez.⁶ Bu tesbit doğru olmakla birlikte, gerçek mesele başlangıçta ümmetin gerçekleştirdiği reformun sebeplerini anlamak ve sonra bu anlayışı günümüz şartları içinde uygulamaktır. Başka bir tabirle, bu anlayışı uygulanabilir bir metodolojiye nasıl dönüştürebiliriz?

Ümmetin başlangıçtaki reformu birçok faktörden kaynaklanmıştır. Bu faktörler arasında İslâm'ın evrenselliği, kutsalın hâkimiyeti, peygamberliğin son bulması, hoşgörölü ve merhametli Şeriat, kalp ve ruhların birliği zikredilebilir. Bununla birlikte sonuncu husus İlâhî istekle alâkâlıydı. Zira kalpleri ve ruhları Allah birleştirdi. Başka bir şekilde asla birleştirilemezdi.⁷ Allah, son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.)'in gelişi ile peygamberlik müessesesini tamamladı.⁸ Kur'ân'ı o kadar kesin⁹ hale getirdi ki onu tamamlamak için başka bir vahye ihtiyaç kalmadı.¹⁰ İlave olarak Allah, Şeriatı hoşgörü ve merhamet kanunu yaptı. Bu şekilde Müslümanlar, iyi olan şeyleri yapmaya ve kötü olan şeylerden uzak kalmaya teşvik edildiler.¹¹

İki durumu ayıran faktörleri hesaba katmadan, bu dönem karşısında kendilerini değerlendirme durumunda olan belli başlı modern İslâmî hareketler için benzer sonuçlar ummak ne faydalı, ne de gerçeğe uygundur. Zira tarih tekerrür etmez. Sorulması gereken mesele, bu ümmetin verimliliğinin halifenin mevcudiyeye-

(6) Bu anlamda sık sık tekrar edilen hadisi Hz. Peygamber (s.a.v.) "Bu ümmetin sonu ancak tam başlangıçta ıslah edildiği gibi ıslah edilebilir" şeklinde söylemiştir.

(7) Enfal suresi, 8: 63.

(8) Azab suresi, 33: 40.

(9) *Heymene* sıfatı, Herşeyi Gözetleyen ve Herşeyi Koruyan manasına gelen Allah'ın bir ismi *el-Müheymin*'den çıkarılmıştır. Kur'an'a uygulandığında, önce gelmiş ve sonra gelmekte olan şeyler üstündeki otorite anlamına gelir. Aynı zamanda o, daha önceki bütün peygamberlerin mirasını eleştirerek düzeltmiş olmayı ilâve ve unutmaya gibi tahrifattan kurtararak güvenilir bir şekilde onları tekrar dahil etmesi hususlarını da kapsar.

(10) Maide suresi, 5: 48.

(11) A'raf suresi, 7: 157 ve Cum'a suresi, 62: 2-3.

ti, İslâmî hukuk ve ceza sisteminin işlemesi ve önemli bir rakibin bulunmamasına rağmen nasıl sona erdiği'dir.

Sekülaristler ve Reform

Modern sekülaristler denilen başka bir grup vardır. Onların görüşlerinde, da-ima göz önünde bulundurduğumuz aşikâr bir unsurun eksik olduğu göze çarpmaktadır. Bu eksik boyut, fizikötesi, aşkın olan boyuttur. Onlar bu boyutun beşerî işlere karıştırılmaması gerektiğine inanmaktadırlar. Bu görüş, şu yanlış kavramlardan ileri gelmektedir:

- a) Kur'ân-ı Kerîm, maksadını gerçekleştirmiş olup, ondan başka hiçbir şey elde edilemez;
- b) Bir hukuk kaynağı olarak sünnet sona ermiştir;
- c) Kur'ân-ı Kerîm ve Sünneti uygulayacak insan yeteneği kalmamıştır.

Bu sekülarist üçlem, ilk ıslâhat unsurlarıyla çelişebilir. Birincisi, kalplerin ve ruhların birliği fikrine zıt ihtilaf, klüpçülük, bölgecilik, hemşericilik, ırkçılık, fırkacılık ve isimcilik olarak seküler toplumun her tarafını sarmıştır.¹² İslâm dünyasında seküler toplum sadece İslâm'ın evrenselliği ve ümmetin birliğinden çekilmemiş aynı zamanda kendi içinde bölünmelere de maruz kalmıştır. Daha da kötüsü seküler model zihinlerimizi ele geçirdiğinde, Kur'ân ve mevsûk (güvenilir) Sünnet'in hakimiyeti hakkında hem metin hem de uygulama yönünden perspektifimizi kaybettik. Kur'ân ve Sünnet'e sübjektif ve seçici bir şekilde yaklaşmağa başladık. Böyle yapmakla, Yahudilerin uzun tarihleri boyunca değişik zamanlarda mukaddes kitapları Tevrat'a yaklaşımları açısından onlarla hiçbir farkımız kalmadı.¹³

Bu yaklaşımı takip etme, Kur'ân-ı Kerîm ve metodolojisinin bütünlüğü hakkında görüşünü bize kaybettirdi. Arkasından Kur'ân'ı anlama kabiliyetini yitirdik. Bu kabiliyeti kaybetmemiz sonucunda zorunlu ve kaçınılmaz olarak Kur'ân'ı değişen tarihi gerçeklere uygularken ondan tam olarak faydalanamadık. Kur'an ve Sünneti tarihe uydurmağa çalıştık. Vahye müracaat ederek tarih gerçekleştirmek yerine, Kur'ân âyetleriyle tarihi uzlaştırdık. Bu; bir âyet tarihî veya objektif bir gerçeğe yansıtıldığında, durumu vahye uydurmak yerine, daha çok onu değiştirme veya düzeltip mükemmel hâle getirme anlamına gelen temel ön-kabüle zıt olarak yapılmıştı. Kur'ân âyetlerinden "seçici" yorumlarımız, Allah

(12) Nahl suresi, 16: 92.

(13) En'am suresi, 6: 91.

tarafından bize emanet edilen şahitliğin amacıyla teması kaybetti. Bunu Allah ile irtibatı kaybetmemiz takip etmektedir. O zaman şahitliğin gerektirdiği hususlarla bağlarımızı kesmeden önce yaptığı gibi, O'ndan kalplerimizi ve ruhlarımızı birleştirmesini nasıl bekleyebiliriz? Çağımızdaki durumlar göz önünde bulundurulduğunda, İslâm'ın ilk çağlarında yapılan içtihatları ıslah etmek kâfi gelecek midir? Yeni bir içtihad gerektiren nitelik olarak farklı bir gerçek var mıdır? Bu yeni içtihad için uygun ortamı nasıl meydana getirebiliriz? İşlerin değişen durumu yeni çıkmazlara ne derece çözüm üretir? Şayet varsa, kıyas yoluyla çözülemeyen problemler nelerdir? Böyle problemler kaçınılmaz olarak İlâhî vahyin bütünlüğüne yeniden müracaatı gerektirir.

Vahiy ve Objektif Gerçeğe Kapsamlı Bakışa Doğru

Vahiy ve objektif gerçek arasındaki ilişkide kemmî ve keyfî değişmeyi ortaya çıkaran görüşün temeli nedir? İbni Haldun insan medeniyetinin temellerini çevre ile ilgili faktörler, göçebe, ziraî ve emek-yoğun toplumlar (tabiî ekonomisi olan toplum) yönünden izah etmiştir. Bu faktörler vasıtasıyla toplum, doğuş, gelişme ve çöküş şeklinde bir seyir takip etmektedir. Çağdaş Batılı araştırmalar, sun'î medeniyetin temellerine ait bir anlayış ortaya koymuştur. Bu anlayışta insanlık, hâdiseleri kontrol ederek tabiî medeniyet çağından öncesine gitmiştir. İnsan medeniyetinin mahiyetindeki kemmî ve keyfî değişmeler, insan düşüncesinde yeni bir durumun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İnsanlığın kendisine bakışı, kâinat ve toplumla ilişkisi, değerler ve ahlâk sisteminin tamamı büyük değişikliklere maruz kalmıştır.

Yeni bir nicel mantık dünyayı teslim almaktadır. Bu nicel mantığın ortaya çıkması dünyanın bu teknolojik seviyesine ulaşması yüzünden değildir. Bilimsel gelişme ile mücehhez hâkim medeniyet, diğer bütün epistemolojik düzenleri gölgede bırakmış zihni ve kavramsal kabiliyetlerimizin çoğu üzerinde kontrolü ele geçirmiştir. Meydana gelen çok önemli değişmeler artık kavramsal kabiliyetlerimizin aklı öncüller, gözlem, sezgi ve tecrübe ile sınırlı kalmamasıdır. Önce tabiî bilimler, sonra sosyal ve beşerî bilimler sistematik şüphe ve eleştiriye maruz kalmıştır. İnsan toplumlarının maddî anlamda gelişmesi ile tarihi anlamda nitel değişimleri arasındaki fark yüzünden bazı karışıklıklar ortaya çıkmıştır. Bizim düşüncemizde nitel değişme tarihe atfedilir, maddî olarak gelişmeye verilmez. Bu görüş, hem İbni Batuta (1302-77) hem de İbni Haldun (1332-1406)'un yazılarında bariz bir şekilde görülmektedir. İbni Batuta, tabiî olayları sosyal olaylarla irtibatlandırdı. Halbuki İbni Haldun, onları tarih felsefesini sistemleştirecek ilk çabalarında doğum, olgunluk ve çöküş çerçevesinde birleştirdi. Bu incelemelerin maksadı, statik olana karşı insan toplumlarının dinamik bir anlayış ihtiyacını be-

lırtmaktadır. Statik toplum, durgunluğa işaret eder. Dinamik bir toplum ise sürekli değişmeğe açıktır. İbni Haldun bu iki kavramı eşit olarak sıraladı. Tabii sosyal düzen içinde insan medeniyetinin üç tarihî safhasını okumasında onları "sâbit" ve "değişebilir" diye isimlendirdi.

Şimdi özellikle çağdaş dünya tarafından ortaya çıkarılan problemler ve onlarla Müslüman ıslahatçıların nasıl uğraşacağını düşünebiliriz. Ciddî problemler asırlardan beri mevcuttu. Şayet ilk Müslüman ıslahatçıların uğraştığı problem tiplerinin detaylı bir şeklini çıkarabilirsek, çoğunun zihnin derinliklerinde yer alan meseleler olduğu anlaşılır. Bu meseleler hukukî, tarihî, politik, sosyal, ekonomik ve hatta dil veya felsefî olsun durum değişmez. İbni Haldun'un da ifade ettiği gibi medeniyetimizin çöküşü tek boyutlu bir eksiklikten kaynaklanmaktan ziyade çok boyutlu bir başarısızlığın sonucudur.

Kollektif İctihad

Entellektüel ıslâhat yönünden Kur'ân'ın tefsiri alanında tefsirlere girmiş olan uydurma hikâyeler, efsane ve gerçek dışı olayları çıkararak ıslâhata başlayan bazı kimseler vardır. Diğerleri siyasî saltanat ve hükümet prensipleri ile uğraştılar. Böyle küçük ıslâhat örnekleri çok fazladır. Bununla birlikte teorik düzeyde düşüncemizin ıslâhına katılan bilimadamlarının araştırmalarında henüz ümmetin ıslâhat meselesi ele alınmamıştır. Bizi kollektif içtihad isteğine götüren sebep de bu sahadaki boşluktur. Elbette İİT'nin gayelerinden biri, çağdaş problemlere cevap veren ortak bir sonuç ortaya çıkaracak değişik akademik faaliyetlerin koordinasyonudur.

İslâhat uygulamasına bir başlangıç olarak ıslahat teorileri veya düşünce metotları, sadece geçmişteki âlimlerin Kur'ân, Sünnet ve içtihadı belirleyen faktörlere nasıl yaklaştıklarını incelemek ile sınırlı değildir. Aslında bu faktörler büyük ölçüde değişmiştir. Bazı araştırmacılar maddeyi çoklukları, zıtlıkları ve birlikleri yönünden algırlar. Halbuki diğerleri, maddenin tanımlayıcı yorumu veya epistemolojik analizi ile uğraşırlar. Değişik epistemolojik metotlarla bugünkü objektif realitenin (gerçeğin) bütün unsurlarını kuşatan kollektif içtihad, ekonomik reformun bizim problemlerimizin hepsini çözeceğine dair yanlış düşünceyi de ele alacaktır. Entellektüel seviyede ortaklaşa çalışmanın, İİT'deki yaklaşık 10 yıllık tecrübemiz, bu krizin derinliği ve boyutlarını bize göstermiştir. Aynı zamanda bizi, ortak gayret ve entellektüel işbirliğine daha fazla ihtiyaç olduğu hususunda ikna etmiştir. Çoğu organizasyonlar ve hareketler, kendilerine ümmetin reformu (ıslâhı-ihyâsı) fonksiyonu verildiğine dair bir izlenim ile meseleleri anlatırlar. Bu basit düşünce, derinliklerinde bu organizasyon veya hareketin gerçeğin tek sahibinin kendisinin olduğu hayalini biraz taşımaktadır. Bu tarz düşüncenin sonuçla-

rı açıkça verimli düşüncelere karşı olup gerçek mânâda hiçbir fayda sağlamaz.

Çağdaş İslâmî hareketlerin krizi dediğimiz şeyi özetlemeden önce, çağdaş reform ve diriliş hareketlerinde eksik boyutlar incelendiğinde gözönünde bulundurulması gereken ümmetin belli temel özelliklerini tekrarlayacağım. Kısaca bunlar: a) Kur'ân'ın hakimiyeti ve *heyмене*; b) İslâm'ın evrenselliği; c) Hoşgörülü ve merhametli Şeriat; d) Peygamberliğin nihayete ermesi; e) Vahyin ve objektif gerçeklerin entegre hâle gelmesi ve birbirini tamamlaması.¹⁴

Çağdaş İslâmî hareketlerin krizinde farklı özellikler ve gündemlerinde eksik olan boyutlar şunlardır:

1. Bu hareketlerin çoğu, politik parti zihniyeti kazanmaları yüzünden ümmetten kendilerini tecrid etmişlerdir. Birleşmiş bir bütün olarak ümmetin yapısı içinde kollektif hareket edemezler. Bu yüzden bunların tecrid edilip tesirsiz hâle getirilme nisbeten kolay olmuştur.
2. Beşerî yorumlar ile vahyedilmiş kutsal metinlerin karıştırılmasında aynı hatayı yaparlar.
3. İlahî ve beşerî olanı karıştırma, bazılarının gerçeğin yalnız kendilerinde bulunduğu iddiasına yol açmıştır. İslâmî metinlerin kutsallığını kendi fikir ve içtihatlarına yansıtarak taraftar toplamağa çalışırlar. Ayrıca, geçmişteki tarihî gerçeklerin yegâne geçerli uzantısını kendi başarılarının temsil ettiğini iddia ederler.
4. Bazı kişiler Kur'ân ve Sünnet elde olmak şartıyla gereken çabayı gösterme veya içtihad için gerekli entellektüel kabiliyeti kazanmaya hiç ihtiyaç olmadığı hayaline kapılmışlardır. Neticede onlar, gerçek bir İslâm anlayışını elde edemezler. Mukaddes metinlerin ruhu (hakiki anlamı) ile gerçek durumlar arasında irtibatı yakalayamazlar. Fikir dünyasına başvurmadan kurulmuş teşkilatlar, tarihten ve kendi tecrübelerinden çıkan seçilmiş, uyarlanmış ve aşılannmış fikirlerin gelişigüzel bir karışımdan ibarettir. Organizasyonların günlük ihtiyaçlarını karşılayamamaları, sağlam ve yenilikçi fikirler üretilmediğinden yönlerini kaybetmeleri sonucunda karışıklığın olması da kaçınılmazdır.
5. Yanlış kavramlar ve entellektüel hataların belli sonucu ümmet, organizasyonel ayrıntılarda çıkmaza girmiştir. Başka bir düzeyde de, tasavvur edilen İslâmî düzenin ayrıntılarında boğulmuştur.

(14) Bu iki okumanın ayrıntılı bir tartışması için, bkz. el-'Alvânî, "The Islamization of Knowledge: Yesterday and Today," *AJISS*, Vol. 12, No. 1 (Spring 1995), ss. 81-101. ["Bilginin İslâmleştirilmesi: Dünü ve Bugünü," *İSBD*, c. 3, no. 2 (Yaz 1995), ss. 95-116].

6. İslâmî metinlere bağlılık sürekli vurgulanmasına rağmen, çoğu hareketler İslâm'ın inanç ve tatbikatını ayıran şuuru temsil eden münasip gündem belirleyememişlerdir. Böyle bir gündem, mesaj verip onu mantikî sonuca taşımak için hazırlanmış kapsamlı bir İslâmî söylemin esasını teşkil eder.

İster Avrupalı, Amerikalı, Afrikalı veya Asyalı olsun Allah bütün insanların Rabbidir. O, kapsamlılığı yüzünden şimdi dünyaya hakim Batı egemenliğine karşı duran yeni bir evrensellik yolu vaatetmiştir. Bu evrensellik, fanatizmin yayılması, batıya karşı tarihî veya coğrafi bir özellikten çıkan bir çağrı değildir. Daha çok eşit şartlarda hem bizim için hem de batı ve bütün dünya için bir merhamet evrenselliğidir.

Bunu daha detaylı açıklamak için aşağıdaki hususlar yardımcı olabilir.

1. Birincisi, dünyanın sosyal, ekolojik, entelektüel, ekonomik ve politik krizlerine acil çözüm ihtiyacıdır. Hâkim batı medeniyetinin krizi, Müslüman ümmetin krizinden çok uzak değildir.
2. Evrensellik, Batı hegemonyasına cevap verebilen yegâne kavramdır.
3. Evrenselliği anlamaya başladığımızda, yeryüzünde halifelik görevimiz ve şahitlik sorumluluğuna karşılık şöyle yaparız: Bunlar, sadece diğerleri için yaptığımız lütf değildir. Çünkü Allah'ın önünde sorumluluklarımızı üstlenmemizin ölçüsü, özellikle Müslümanlar olarak hürriyetimizin ölçüsünü belirler. Şayet gerçekten bu sorumluluğu yerine getirirsek, kendi krizimizden kurtuluruz. Diğerleri için yaptıklarımız bizim üzerimizden onlara yansır. Böylece Allah, mesajını iletmemizi ve insanlığa şahidi olmamızı mukadder kılar.
4. Çatışma ve güç kültürü üzerine kurulmuş olan hâlihazır medeniyet düzeni, etkili ıslah edici güç olmadıkça ahlâkî değerleri uygulamaya yanaşmamaktadır. Siz istediğiniz şey için Allah'a dua edebilirsiniz, fakat iktidardakilerin menfaatine karşı olacak şekilde ekonomik ve sosyal olarak hareket edemezsiniz. Vatandaşlar uygun görürse Hıristiyanlığı seçebilirler. Ama kendi dinlerinde ileri giderlerse, onlar fundemantalist, fanatik veya aşırı uç olarak isimlendirilir.

İslâm'ın evrenselliği ve Batı arasında etkileşmeyi gerçekleştirmek için ne yapılması gerekir? Tarihî, dinî ve diğer güçlüklerin hepsine rağmen, bu hedefe hareketin iki ana seyri takip edilerek ulaşılabilir. Birincisi, Batı medeniyeti yaşadığı çöküşün sonucunda bir kriz içinde yaşamaktadır. Sadece Kur'ân-ı Kerîm yeniden inşayı meydana getirebilir. Bundan dolayı batı analizinin bütün düşünce ekolleleriyle -temayül ve istikametlerine bakmadan- en yakın ilişkiyi kurmak âcil sorumluluğumuzdur. İkincisi, tabiat bilimlerinde Bilginin İslâmileştirilmesi ve beşerî, sosyal bilimleri yeniden kurmak için bütün gayretimizi göstermeliyiz. Bu bilim-

lerin evrensel birlik içinde gelişmesi, metodolojimizi keşfedip sonra da kullanmaları için Batılılara itici bir güç oluşturur. Üçüncüsü, Batı dünyası ve eliti ile teması kolaylaştırır. Böylece Kur'ân'ın kavramsal farkındalığı ile kendimizi hazırlamada ihtiyaç duyduğumuz yegâne bilimsel bir metodolojik yapı içinde diyalogun gelişmesine katkıda bulunulabilir.

Şimdi İslâmî hareketlere geri dönüyor ve sorumluluklarını kavrama ve üstlenme kapasitelerini inceliyoruz. Çoğu İslâmî hareket, görüş ve fikirlerini geçmiş tarihî gerçeklere bağlamış ve geçmişe kendi realitelerini yerleştirmişlerdir. Bu yüzden belli bir problemi çözmeye kalktıklarında geçmişe araştırırlar. Tarihî gerçeği günümüzdeki realiteye yansıttıklarında, Kur'ân'ın karakteristiklerine ve özellikle evrensel mahiyetine çok az -hatta hiç- dikkat edecek şekilde statik bir tarz kullanırlar. Kur'ân ve Sünneti daha önceki nesillerin koyduğu tahditlerle sınırlar ve daha fazla belge ve inceleme ihtiyacında olan sorgulanabilir tarihler ve biyografilere dayalı eksik metodolojik ve epistemolojik yapı içinde ele alırlar. Mantıkları, bu yapıları analiz etmeye veya onları insan davranışı, zaman ve yer değişikliği ve tarihî değişim kanunlarını anlayıp karşılayacak düzen içinde incelemeye fırsat vermez.

Batının krizi, yeniden inşa edilme imkânı olmayan bir çözüme krizidir. Zira Batı, ilâhî, aşkın ve vahiy kavramlarını hesaba katmayan bir medeniyet oluşturmuştur. İslâmî çevrelerdeki kriz, çok geniş mirasla uğraşmada kullanılan eksik metodolojiyi göz önüne aldığımızda oldukça açıktır. Çağdaş İslâmî hareketler İslâmî epistemolojik metodoloji ile değişimi etkileyemediklerinden;

a) Sıkça kâfir olma tehdidine sığınurlar;

b) İslâm'ın ilk dönem tecrübesine harfiyyen bağlı kalırlar;

c) İlâhî, insanlık ve kâinat arasındaki etkileşim ile ilgili İslâm öğretisini ihmal ederek metafiziği kabul ederler;

d) Kendi yardımcıları veya hukuk üstadlarıyla, değişimi (Allah'ın hakimiyetini kanunlaştırarak) getirmek için iktidarı elde etmeye çalışırlar. Halbuki yaptıkları Şeriatın, ceza kanunları ve "hudud"un makyaj olarak tamamlanmasından başka bir şey değildir. İslâm prensiplerine ve evrensel mahiyetine karşı olan bu aşırı basitleştirme ve önemsizleştirme çerçevesinde siyasi gündemler ve hareketler sadece kendilerinin İslâm'ı temsil edip onun adına veya namına konuştukları iddialarına destek arayan liderler tarafından kurulmuştur.

Dünya, İslâmî hareketlerin meşruiyetini aldıkları ve buldukları düzenlerde bile hükümet şekilleri ve siyasî düzenlerin hepsini değiştirmeye çalıştıklarına inanmıştır. Yaygın anlayışa göre onlar yasaklanmış veya yasaklanmamış olsun demokratik olarak uygun, çoğulcu liberal sistemleri değiştirmeye çalışıyorlar.

Onlara göre İslâmî hareketler kendilerini İslâmî meşruiyete en çok lâayık ve en fazla hak kazanmış ve böylece bütün partilerin en iyisi olarak görüyorlar.

Uygulamada bu partilerin, özellikle İslâm inanç ve uygulamasında diğere partilere engel olmağa çalışarak diğere hareketlere pek yer bırakmadığı görünmektedirler. Aynı zamanda diğere ile uzlaşmadıkları gibi ve uzlaşmağa istekli de değildirler. Hüriyet meselesinde onlar çoğulculuğun liberal kavramlarıyla açıkça tezat teşkil etmektedir. Diğere partiler ve hareketlere zıt oluşları, bütün diğerelelerinin meşruiyetinin reddi üzerine dayandırılmıştır. Böyle bir davranış, yaşadıkları coğrafi bölge içinde iktidarı ele geçirme fikriyle büyülenmelerine sebep olmuştur. Onlar evrensellelikle ilgili kavramlara önem vermezler. İslâmî söylemin bütün yönlerinde önemli olması gereken icaplar, işleyiş biçimleri, vasıtalar ve özelliklerle uğraşmayı ve onları başarmak için gerekli olan metodolojileri göz önünde bulundurmamaya yol açan hatalı görüşleri vardır. Onlara göre başarı doğrudan iktidarla ilgilidir. Evrensellik iktidar sağlamaştırdıktan sonra uğraşılacak bir lüksdür. Onlara göre bu düşüncenin açık olarak doğrulanması gereklidir.

İslâmî hareketler, tıpkı İslâmî şekillerin bazı yönlerini özümstedikleri gibi - fakat sadece belirli bir kavramsal yapı içinde- bazı İslâmî hedef ve maksatları da özümsemişlerdir. Bu hareketler, toplumda sosyal değişme kanun ve şekilleri ile bu hedefleri birbirine bağlayan bir model kuramamışlardır. Sonuç olarak onlar tebliğ yolu ile yeni üyeler cezbedip alma ve üyeliklerini diğere vasıtalar ile desteklemek için hazırlanmış kampanyaları düzenleme ile kendilerini sınırladılar. Onların tecrübelerinde değişme son derece büyük bir cemaatin oluşturulması ile bağlantılıdır. Dahası sosyal ve tarihî gelişmenin kanunları, kültürel ve entellektüel değişimin kaideleri ve bağlantıları onları hiç ilgilendirmemektedir. Bu hareketlerin liderlerinin çoğu, bilgiye ve araştırmaya önem vermezler ve bu tür faaliyetleri inanca ters olarak görürler.

Neyse ki bu olgu sona ermektedir. Bu durumu aşmak için birçok çaba sarfedilmesine rağmen, çoğu gerekli olan noktaya ulaşamamıştır. Mesela *usul-i fikhi* ıslah etme teşebbüsleri, objektif gerçekler ile kesin kutsal metinleri irtibatlandırma açmazını çözememiştir. İşler bu safhaya gelince, iktidarı ele geçirme fikri, entellektüel çabaların uğraşmadığı krizin dışında bir yol veya bir çözüm hâline gelir. O zaman iktidar faraziyesi bütün çabaların odaklandığı bir amaç olur ve başarıldığında kaybedilmemesi için gayret sarfedilir. Altında yatan düşünce basittir: Fikir başarılı olmadıysa, niçin zor kullanmayalım?

Allah'ın elçisi tarafından insanlığa sunulan İslâm mesajın evrenselliği âşikârdır. Aslında İslâm asla tarihî gelişmelerin gerisinde bırakılamaz. Şayet insanlık evrenselliğe ilerliyorsa, İslâm'ın mesajının bölgecilik, milliyetçilik ve ırkçılık safhasına geri çekilmesi imkânsızdır. Aşkın (fizikötesi) mutlak'a dayalı or-

tak değerlerin geniş bir yapısı içinde insanlığın birleştiği evrensellik, kendi faktörlerini belirleyerek yönetilecek bir gelişme çağını temsil etmektedir.

İmam Fahreddin Razi (ö. 606 H) tefsirinde fıkıhçıların dünyayı *darü'l-harp* (savaş ülkesi), *darü'l-İslâm* (İslâm ülkesi) ve *darü's-sulh* (barış ülkesi) olarak üçe bölmelerinin artık geçersiz olduğuna dair Kaffâl'in (ö. 417 H) yorumundan bahsetmektedir. Bu durum, beşinci İslâm asrındaydı. Razi, dünyanın "İslâm ülkesi" ve "İslâm'a davet ülkesi" olarak ve insanlığı da *ümme'tü'l-icabe* (sorumlu müslüman milletler) ve *ümme'tü'l-davet* (İslâm'a çağrılacak milletler) olarak sınıflandırarak Müslüman ümmet ve gayrimüslim milletler olarak bölünmesinin tercih edilmesini teklif etmişti. İmam Şafî'nin mesajını hicretin üçüncü asır âlimi İmam Mehdi'ye taşıyan özellikle Şaşî (ö. 365 H.) gibi imamların fikirleri, İslâm kaynaklarına daha yakın olup bu âlimler delillerin daha fazlasını öğrenmişlerdi. Üstelik İmam Mehdi, evrenselliği anlamaya daha yakın ve İslâm'ın evrenselliğini ihmal edip onu kapalı tarihî ve bölgesel özelliklerle sınırlayan çağdaş İslâmî liderlerden daha iyi idrâk etmişti. Bu çağdaş liderler hâlâ insanlığı entellektüel, kültürel ve psikolojik dünya görüşüne göre doğu ve doğucu, batı ve batıcı olarak bölmekte ve aynı coğrafya üzerindeki insanları mezhep, parti ve tarikatlara göre ayırmaktadır.

Evrenselliğin olmayışı; Müslümanların zihinlerin birçok entellektüel ve metodolojik kayıplar verdirmiştir. Şayet İslâmî hareketler, daha önce bu eksik boyutu anlamış olsalardı, apolejik (özür dileyici), uzlaşmacı, benzeyici, taklitçi ve karşı çıkma fikirleri -ki bunların hepsi son dönem İslâmî düşüncesinin çok belirgin özellikleridir- ortaya çıkmazdı. Sekularist kesimlerin bağımsızlık yapısı içinde evrensellik çağrısı ve batı hegemonyasına teslim olma, bizim çağrımıza taban tabana zıt olup İslâmî idealden tam bir ayrılıştır.

Dünyadaki krizler evrensel olduğundan her tarafa yayılmıştır. Bundan dolayı çözümlerin de evrensel olması gerekmektedir. Bir memleketin veya bir halkın krizi artık bölgesel ve özel faktörlerle sınırlı değildir. Bilgi patlaması ile ortaya çıkan ekonomik, ekolojik, stratejik, siyasi ve kültürel etkilenmeyle farklı medeniyetler şimdi evrensel ve global bir yapının parçalarına dönüşmüştür. Halkın isteği ve evrensel bir geleceğin öntahminleri, her toprak ve insanın ondan kaçamayacağı diyalektik bir etkilenme mantığıyla ortaya çıkıp çıkmaması pek önemli değildir.

Samuel P. Huntington, *Foreign Affairs* (1993)'de medeniyetler arasındaki çatışmayı tartışıp gelecek on yıllarda bir medeniyet çatışmasına şahit olunacağı kehânetinde bulundu. Huntington, modern dünyada çatışmanın zuhuru ve gelişmesinin en son safha olacağını teorisine ekledi. Huntington müstemlekeçilerin hedeflerinden başka bir şey olmayan Batılı olmayan millet ve hükümetlerin şim-

di itici bir güç olup, Batı'ya ek bir problem getirdiğine işaret etmektedir. Geleceğe ait izdüşümlerinde Huntington, geleceğin dünyasını yedi medeniyetin etkileşimiyle teşkil edileceğini söylemektedir. Bu yedi medeniyet, Batı, Konfüçyüs, Japon, İslâm ve Hindu, Selucid Ortodoks ve Latin Amerikan medeniyetleridir. Bunlara Afrika medeniyeti eklenebilir. Huntington İslâm medeniyetini Arap, Türk ve Malay (İran, Hindistan ve diğer İslâm medeniyet bölgelerini hesaba katmayarak) sınıflandırdı ve batı medeniyetini Avrupa ve Amerika olarak ikiye ayırdı. İlâve olarak, medeniyet farklılıklarının ehemmiyetini vurguladı ve medeniyet çatışmasının kaçınılmazlığında dinî farkların etkisi olduğunu ısrarla belirtti. Bu bakış açısına göre, dinî farklar bu çatışmayı en uzun ve çok şiddetli hâle getirecektir.

Huntington, incelemeğe değer muhtelif önemli medeniyet olayları üzerinde yoğunlaştığı halde, atladığı hususlar onun tecrübesizliğini göstermekte ve İslâm, kültürü ve medeniyeti hakkında anlayış eksikliğini ortaya çıkarmaktadır. Görüşleri, klasik oryantalist görüşler olup çatışma ve inkar geleneğine sahip batılı geçmişinin bir sonucudur. Bu faktörler, onun diğer medeniyetler, dinler ve kültürlerle batı medeniyeti ile çatışan düşman ve reddedici unsurlar olarak bakmasını kolaylaştırmıştır. Galiba o, sanki 15. asırda yaşıyormuşuz gibi bu medeniyetlerin tarihî haritalarını okumaktadır. Âdeta Huntington teknolojik devrim ve sonuçlarını, bilgi patlaması ve ortaya çıkardığı şeyleri göz önünde bulundurmamış gibidir. Şayet o, ilgili unsurların hepsine yeterince dikkat etseydi, farklı sonuçlara ulaşım gelecekle ilgili düşüncelerinin ancak dünyanın açık bir düzende tevhidî uyumlu bir zemin oluşmadığı takdirde doğru olabileceğini anlardı. Böyle bir düzenden, bütün insanlık tarafından kabul edilen mutlak'ı temsil eden ortak değerlere - özel, dinî, bölgesel ve milliyetçiliğe ait değil- dayandırılmalıdır.

İslâm'ı inceleyip onun özelliklerini anlayan Roger Garaudy, bir medeniyet çatışması öngörmez. Daha çok evrensellik için altyapı hazılayan bir diyalogu anlar. *The Dialogue of Civilizations* (Medeniyetler Diyalogu) adlı eserinin önsözünde (s. 17) araştırmacıların "Batı" dedikleri şeyin gerçekten Mezopotamya ve eski Mısır'da ortaya çıkmış olduğunu vurgular. O, özelden İslâm medeniyetinin özellik ve nitelikleri ve genelde diğer medeniyetleri yok sayması yüzünden Batı'yı şiddetle eleştirir. O, İslâm'ı kabul etmeden önce yaşadığı şahsî bunalımın aynen Batı'nın krizine benzediğine işaret ederek Batı'nın kendi kurtuluşu için İslâm medeniyetini keşfetmeğe çağırır. Çünkü her ikisinin kökleri aynı geçmişten gelmektedir. Batı'nın İslâm'ı keşfinin bunalımlarını çözme imkânını doğuracağı sonucunu çıkarır. Aynı zamanda aşağıda özetlenen küresel bir kültür devrimine yol açan pratik bir örnek vermektedir.

1. Batılı olmayan medeniyetlerin Batı üniversite ve okullarında incelenmesi ge-

reklidir;

2. Felsefî düşünce, derinlemesine entellektüel ve felsefî araştırmalar, bilimsel ve teknolojik araştırmalarla karşılaştırıldığında daha fazla değer verilmesi anlamında yeniden gözden geçirilmesi gereklidir;
3. Bir bilim olarak estetiğe önem verilmesi gerekir. Bu bilim, ehemmiyet bakımından teknolojik bilimlerle eşit kabul edilmelidir;
4. İnsanlık tarihine dair futurist (gelecek bilim) araştırmalarına sürekli önem verilmesi gereklidir.

Garaudy ve diğerleri, İslâm vasıtasıyla batı düşünceli krizlerini aşmış iseler de, müslüman olarak yeni krizlerini ele almada başarılı olmadılar. Başka bir ifadeyle onlar, İslâm'a miras yoluyla değil, farklı bir medeniyet ve kültür düzeninden geldiler. Gelecekteki evrenselliğimizin ilk gerçekleşmesini gösteren ve mirasımızı yeni mirasları ile birleştiren bu yeni Müslümanları inceleyenler, onlarda sempati duyacağı çok şey bulacaktır. Fakat burada bir tehlike vardır. Bu yeni Müslümanların potansiyel ışığı gitgide azalmakta ve İslâm mirasında derinleştikçe tamamen sönmektedir. Bunların sufizm okyanusunda kaybolmaları muhtemeldir. Sonuç olarak onların yeni durumu Müslüman olmadan önceki durumdan pek o kadar farklı olmayabilir. İki sebebi vardır: a) Onlar, İslâm gerçeklerini ve evrensel özelliğini birikmiş İslâm mirasında bütünlük içinde keşfedemeyebilirler; b) İslâm'ın ilk yıllarında konulan ve miras yoluyla gelen kısıtlamalarla gelişmeyen çağdaş İslâm düşüncesi, ya kendisini ya da özelliklerini açıkça sunamıştır.

Kur'ân vasıtasıyla İslâm'ı keşfetmiş olanların çoğunluğu, ona inanır ve önemini kabul ederler. Bununla birlikte onlar, Müslümanların Kur'ân ve Sünnetin bir yorumunda bir vesile olan ve Kur'ân'a paralel bir mukaddes metin hâline getirdikleri entellektüel mirasa ulaştıklarında, kaçmaya çalıştıkları şeylerin çoğunun, kabul ettikleri inançlarında da bulunduğunu keşfederler.

Müslüman entellektüel ve ilim adamları, İmam Şafii'nin (ö. 204 H.) başlangıçta Bağdat'da *fıkıh* (hukuk) sistemini meydana getirmiş olduğunu unutmış gibi görünmektedirler. İmam Şafi, Bağdat'ta *el-Hüccet* adlı eserini yazmış ve onu Ahmed İbni Hanbel (ö. 248 H.), Ebu Sevr (ö. 240 H.) ve Ali Kerâbisî (ö. 256 H.) gibi âlimlere okumuştur. Bağdat'tan Kahire'ye gittiğinde, bütün olarak hukuk sistemini tekrar gözden geçirip yazdığı eserlerinde 13 mesele hariç hepsini değiştirmiştir. Diğer bir ifadeyle sadece 50 yıl yaşamış olan bu büyük fıkıhçı, kapsamlı hukuk sistemi düşüncesinin iki farklı yorumunu meydana getirmiştir. Bağdat ve Kahire toplumları arasındaki farklar o zaman çok telâffuz edilmemesine rağmen -elbette çağdaş Japon toplumu ve Necd veya Amerikan toplumu arasındakiler

kadar önemli olmayan- günümüzün Müslüman âlimleri, çağdaş Müslümanların, hicrî ikinci asırda Hicaz ve Kûfe'de kurulmuş fıkıh ekollerine dayalı ve tamamen farklı olan bir sosyal düzene uymaları gerektiğinde ısrar etmektedirler. Onlar, İslâm'da evrensellik kavramının mutlak değerlerin yapısı içinde farklı sosyal düzenleri karşılayabilme yönünden ne manaya geldiğini anlayamamaktadırlar.

Mesajın sürekli yenilenmesi, onu insanlara götürme ve şahitlik, ümmetin yerine getirmeyi, ihmal etmeyi ve uzlaşmayı seçebileceği İslâm görüşleri değildir. Yaşadıkları zamana bakmadan bütün Müslümanlar, İslâm mesajını sürekli gözden geçirip herkesin anlayabileceği hale getirmeleri gereklidir. Şayet bu sorumluluklar üstlenilmez ve başarılı bir şekilde yerine getirilmezse, bütün olarak ümmet sorumlu olacaktır.

“Peygamberliğin sonu” ve “bütün insanlığa şahitlik” ile ilgili İslâmî kavramlar yukarıda sözü edilen hususlara işaret etmektedir. Şayet bu ümmet, bu sorumluluklarının gerçekten farkında olup, rolü ve misyonuna kendisini hasretseydi, kendini şu anda olduğu gibi çıkmazda bulur muydu? Şayet liderleri -bilginler, entellektüeller, parti üyeleri, aktif çalışanları ve vaizler- bu sorumlulukların farkındaysalar, bu mesaj ve misyon ile ilgisi olmayan hususlarla uğraşmağa devam ediyorlar mı?

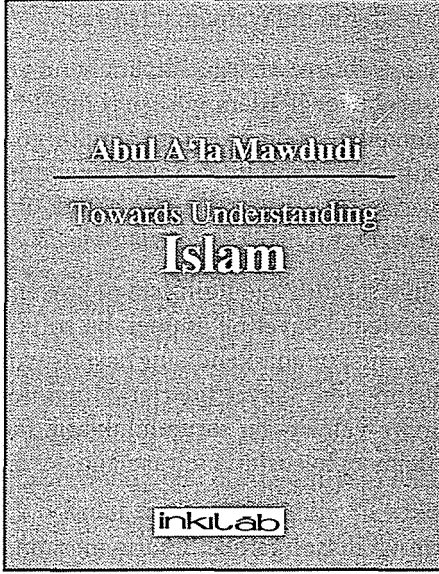
Peygamberlik, dinî diriliş, sosyal reform ve insanlığa ebedî barış mesajının götürülmesiyle görevlendirilen Hz. Muhammed (s.a.v.) ile son buldu. Ondan sonra, ümmet, başka peygamber gönderilmeyeceği için insanlığa cevap vermede toplu olarak sorumlu olmuştur. Fakat bunlara rağmen, Müslüman bilimadamları ve entellektüeller, Allah Tâlût'u kral yaptığında İsrail peygamberleri gibi oldular.

Peygamberleri onlara dedi ki: “Allah Tâlût'u size hükümdar gönderdi.” Dediler ki; “O bizim üzerimize nasıl hükümdar olabilir? Biz hükümdarlığa ondan daha lâyıkız, ona geniş mal da verilmemiştir.” (Bakara, 2: 247).

İnsanlığın evrenselliğe doğru ilerleyebilmesi için İsrailoğulları Muhammed ümmetiyle yer değiştirdi. Bu “en önemli ümmet”in kurulmasıyla başladı ve “ümmet”inkinden daha dar etnik manada “millet” kavramı ile yer değiştirdi. Zira Son Peygamber; “âlemlere rahmet” olarak gönderilmiştir.

İslâm hakkında İngilizce kitap mı arıyorsunuz?

İŞTE ARADIKLARINIZ!

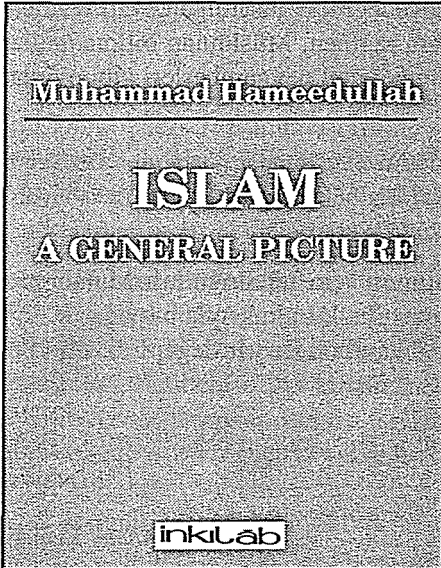

*Towards Understanding
Islam*

Abul A'la Mawdudi

ISBN 975-7560-39-1

175 sh., 1. hm., 200.000 TL.

Islam - A General Picture

Prof. Dr. Muhammad Hameedullah

ISBN 975-7560-42-1

175 sh., 1. hm., 200.000 TL.